

İnsan kâinattan üstündür

Aksaray'dan Kevser Hanım: “İnsan kainâtın misal-i musağğarıdır diyor Üstad. Bizde olan çoğu şey kainâta da var. Peki, bâtinî duygularımız nasıl görünüyor? Hayal, sır, akıl gibi.”

İnsanın yaratılışına ayrı bir ehemmiyet veren Kur'ân, insanın makâmının “ahsen-i takvîm” olduğunu beyan eder. Devâm eden âyette ise insan için “esfel-i sâfilîn”e kadar bir merdiven indirir.¹ Yani ahsen-i takvîmde yaratılan insanın önüne, esfel-i sâfilîne kadar da bir iniş merdiveni bırakıldığı kaydedilir.

Kur'ân, insanın yaratılış mâcerâsına da yer verir: Cenâb-ı Hak meleklerle, yeryüzünde kudretinin ihtişamını gösteren bir “Halîfe” yaratacağını ifâde buyuruyor. Melekler şaşırıyorlar; yeryüzünde fitne çıkaracak ve kan dökecek kimselerin yaratılmasına bir mânâ veremediklerini; eğer mes'ele tesbih, tahmîd ve takdîs ise, onu kendilerinin sayısız bir biçimde yaptıklarını ifade ediyorlar. 2

Cenâb-ı Hak ise hikmeti mûcibince Hazret-i Âdem'i (as) ahsen-i takvîmde yaratıyor; ona isimleri, ilimleri ve bütün kemâlâtı öğretiyor. Emânet-i Kübrâyı uhdesine veriyor.³ Sonra meleklerin acziyetini, Hazret-i Âdem'in de (as) üstünlüğünü göstermek için⁴ Hazret-i Âdem'i (as) bu yoğun fitratıyla meleklerle arz ediyor. Melekler Allah'ın takdirine boyun eğdiklerini beyan edince, Cenâb-ı Hak melekleri Hz. Âdem'e (as) secdeye dâvet ediyor.⁵

Kur'ân'ın insanı üstünlük bakımından meleklerle, aşağılık bakımından da hayvanlarla⁶ mukâyese etmesi ilginçtir ve insanın esfel-i sâfilînle alâ-yı illiyyîn arasında sonsuz bir merdivende yükselmekle mükellef bulunduğu delâlet eder. Kâinât söz konusu olunca ise Kur'ân, “Biz emâneti semâvâta, yeryüzüne ve dağlara teklif ettik. Fakat onlar yüklenmekten çekindiler”⁷ buyurur.

Âyet ve hadîslere topyekûn baktığımızda insanın yükselişinin ve ruhunun çeşitli mertebeler kazanmasının kâinâta göre değil, ya meleklerle mukayeseli; ya da doğrudan Allah'ın isimleriyle anlatıldığını görürüz. Meselâ Peygamber Efendimiz (asm) bir hadîslerinde, insanın Rahmân ismini tamamıyla gösterir bir tarzda yaratıldığını beyan buyurur.⁸

Risâle-i Nûr'da “âlem ve varlık” nokta-i nazarından, insanla kâinât arasında

mukayeseler yapılıyor. Fakat bu mukayeseler tamamen insanı tanımaya yöneliktir. Yoksa mânevî derecesi bakımından veya ruhunun yükselmesi ve mertebeler kazanması açısından insan, kâinâtla mukayese kabul etmez. İnsan kâinatın meyvesidir ve küçücük bir misâlidir. Nitekim her meyve, ağacının küçücük bir misâlidir. Ve bu temsil ölçüsüyle insan, makro-plânda kâinatta ne varsa mikro-plânda kendisinde gösterir. Meselâ dünya küresinde olduğu gibi vücudunun üçte ikisi sudur, yani kandır. Damarları yeryüzünün ırmakları gibidir, kemikleri dağları gibidir, nefsi şeytanın desiselerine kulak verir durur. Heva, heves ve arzuları çoğu zaman şerir mahlûklar gibidir. Hayali misâl âlemi gibidir. Sırrı, gizli ve gaybî âlemler gibidir, meselâ ahiret âlemi gibidir. Vicdanı, mahşerdeki Mahkeme-i Kübra gibidir. Aklı levh-i mahfuz gibidir.

Fakat insan kâinattan üstündür. Nitekim kâinât bir araçtan ibârettir. Amaç olmadığı gibi, mânevî müsâbakada kâinatın yeri de yoktur. Dolayısıyla insan mâhiyet ve cismâniyet açısından kâinâtın bir küçük misâlini teşkil etmekle berâber; îman ettiği dakîkada, kazandığı mertebeler yönüyle kâinâtı geçer, geride bırakır.

Bedüzzaman Hazretlerine göre, Allah'ın bütün isimlerinin cilvesine⁹ ve nakş-ı azamına¹⁰ mazhar olan insan, kâinâtın sultanı gibi bütün kâinâtın duâsını kendi duâsı içine almakta; ve bir umûmî kul ve umûmî vekil makâmında doğrudan, tamâmını Cenâb-ı Hakk'a arz etmektedir. Namazdaki "İyyâke na'büdü ve İyyâke nesta'yn" ifâdeleri de bu yüksek vekillik ve "ahsen-i takvîm" makâmına işâret etmektedir.¹¹ Her îman sahibi insan, namaza durduğu anda kâinâtın ötesine geçmiş, kâinâtı aşmış, bütün varlıkları ve âlemleri arkasına almış; doğrudan Allah'ın huzûruna yükselmiştir.¹² Cenâb-ı Hak, İslâmiyet'i nasip etmekle insanı ulvî ve nûrânî bir külliye; mârifet ve muhabbeti vermekle de insanı her şeyi ihâta eden bir nûra çıkarmıştır.¹³

Netîce îtibariyle insan, ulvî kemâlâtıyla, yüksek fitratıyla, yüksek istidât ve duygularıyla ve derinliğine sonu olmayan vicdânıyla bütün mevcûdâtı ve kâinâtı kuşatan ve geride bırakan bir kâbiliyette yaratılmıştır.¹⁴

Dipnotlar:

- 1- Tîn Sûresi, 95/4,5
- 2- Bakara Sûresi, 2/30,31,32
- 3- Ahzâb Sûresi, 33/72
- 4- İşârât'ül-İ'câz, s. 258
- 5- Bakara Sûresi, 2/34
- 6- A'râf Sûresi, 7/179; Furkân Sûresi, 25/44

- 7- Ahzâb Sûresi, 33/72
- 8- Buhârî, İsti'zân, 1
- 9- Sözlür, s. 118, 282
- 10- Sözlür, s. 628
- 11- Sözlür, s. 288
- 12- Sözlür, s. 525
- 13- Sözlür, s. 324
- 14- İşârât'ül-İ'câz, s. 258, 259